СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 126. Джерзі Сити, Н. Дж., пятниця, 2-го червня 1939. No. 126. Jersey City, N. J., Friday, June 2, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1018, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЗІЗНАННЯ ҐЕНЕРАЛА МОЗЛЕЯ ПЕРЕД КОМІТЕТОМ ДАЄССА

ВАШИНҐТОН. — Ґенерала Мозлея, що тепер у відставці, покликано пере комітет Даєса для зізнань. Мозлеєві закидувано, що він стоїть у звязку з американськими фашистівськими організаціями, а навіть претендує на їх вождя. Мозлей відкинув закиди вождівства, але признався до активности в поборюванні комунізму в Америці. Покликаний перед комітет, він поводився визивально й хотів на початку зробити певну заяву. Та йому не дозволено. В часі допитів Мозлей твердив, що в Америці комунізм запустив глибоко коріння і комуністи приготовляють переворот, щоб захопити владу. Він твердив, що комунізм можна би було дуже легко викорінити, якби уряд хотів до того вжити армію. Він критикував уряд, що дає змогу розвиватись комунізмові. Вкінці брав в оборону американсько-німецький „Бунд", і інші чужинецькі созвучні організації, кажучи, що вони також поборюють комунізм в Америці й через те рятують край від небезпеки.

ПОДЕШЕВІЄ ЗАЛІЗНИЦЯ.

НЮ ЙОРК. — Залізничі компанії в східних стейтах рішили обнизити ціну для перевозу пасажирів, головно на білети, куплені в оба боки. Обнижки будуть виносити від 10% до 32%, а поворотні білети будуть вартісні до двох місяців. Ті обнижки будуть впроваджені вже в найкоротшому часі й матимуть на увазі піднести фреквенцію їзди на залізницях.

РУЗВЕЛТ ВИБИРАЄТЬСЯ В ПОЇЗДКУ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт вибирається в поїздку з політичними промовами по Злучених Державах. Завданням тої поїздки, як дехто впевняє, є вивідати настрій населення в справі його третьої кандидатури на президента. Перед поїздкою президент закликав до себе на наради заступника президента Ґарнера, і конґресових провідників — спікера Бенкгеда, сенатора Барклея та конґресмена Рейбурна, щоб вирішити деякі важні справи. Ішло про те, щоб конґрес не закінчив нарад та не розїхався на вакації, ще заки президент вернеться з поїздки. Провідники конґресу запевнили, що конґрес не розїдеться. По повороті з поїздки президент задумує енергійно виступити зо зміною невтральностевого акту, який тепер застряг у конґресі. Деякі кола в конґресі так сильно виступають в обороні невтральностевого акту, що заповідають „філібюстер", себто обструкцію, якби хтось хотів переформувати зміну.

КОШТИ УРЯДУ ДАЛІ РОСТУТЬ.

ВАШИНҐТОН. — За всякими обчисленнями на черговий фіскальний рік, що зачинається з першим липня ц. р., кошти видатків уряду, не звертаючи уваги на так званий „економічний бльок" у конґресі, який старався зменшувати видатки, зростуть на оден біліон долярів.

ПОСАДНИК ХОЧЕ НОВИХ ПОДАТКІВ.

НЮ ЙОРК. — Посадник Ля Ґвардія заявив, що цього року знов загрожує недобір у міському буджеті і через те готові потерпіти ті люди, що дістають запомогу від уряду. Супроти цього посадник рекомендував знов наложити податки на папіроски, по 1 центові від пачки, як це було минулого року.

ВИБУХ У ШКОЛІ.

АКРОН. — На передмісті в Барбертон недалеко Акрону наступив вибух ґазу в публичній школі, в якій знаходилося 200 дітей. Вибух був такий страшний, що одну частину школи знищив цілком. Він поранив 46 дітей, серед яких щонайменше троє фатально. Вибух наступив внаслідок того, що крізь дірві ґазові проводи нагромадилось у підвалі чимало ґазу, який опісля занявся.

КУРСИ НАВЧАННЯ ДЛЯ ЧУЖИНЦІВ.

НЮ ЙОРК. — Шкільні власті Ню Йорку підкресляли потребу навчання чужинців, що живуть в Америці і не є натуралізовані. Таке навчання вже переводиться тепер під зарядом „Доблю Пі Ей"; та його треба поширити, говорили вони. Завдяки теперішнім курсам багато чужинців освідомилися в американських справах і приняли громадянство. 3,000 таких старих учеників дістануть свої свідоцтва серед відповідної церемонії на Світовій Виставі. Говорити там будуть: секретар Ікес, ґубернатор Лімен і посадник Ля Ґвардія.

СТРАЙК ТОРОВЕЛЬНИХ МОРЯКІВ.

НЮ ЙОРК. — Моряки торговельної фльоти на східнім побережжі застрайкували, домагаючись вищих плат і кращих умовин праці. Переговори з компаніями не довели до порозуміння. Внаслідок того компанії відправили з праці черговіх 3,000 корабельних робітників.

УРОДИНИ ПАРОХА ЛЯВЕЛЯ.

Парох нюйорської католицької катедри, Ляваль, святкував 83-тю річницю своїх уродин. При тій нагоді віджиди спомини про минуле і про те, що змінилося за його довгого життя. Змін було багато. Катедра св. Патрика, що стоїть нині в центрі Ню Йорку, на 50 вул. і пятій евені, стояла колись далеко за містом, серед фармерських піль. Коли архиепископ Гюз будував її, то з нього сміялися й будову називали „Гюзова глупість".

ГЛЯДЯТЬ НА НІПОН ЯК НА СПАСИТЕЛЯ.

Ніонці ще й далі кажуть, що Ніпон не має на меті заволювати Китай для себе, але тільки оборнити Китай від комуністичних впливів з СССР та зпід вплиду європейських держав. І багато народів в Азії справді дивляться на Ніпон як на спасителя Азії зпід европейсько - американського володіння. Головно магометанські народи глядять на Ніпон як на спасителя Азії для азійців. До 80 мілонів магометан живе в Індії. Інші магометанські країни в Азії такі: Афганістан, Іран, Арабія, Сирія, Палестина й Туреччина.

СТРІЛИВ З ФЛЬОБЕРТА ДО ТОВАРИША.

15-літній Адам Липинський з Залісся, повіт Чортків, підчас суперечки з Осипом Чайківським, літ 15, стрілив до нього з фльоберта і поцілив у ногу. Куля застрягла вище коліна. Чайківського перевезли до лічниці в Чорткові.

СМЕРТЬ ДВОЄ ДІТЕЙ У ПОЛУМЮ.

В Ярославі в одному домику на передмістю живе Вероніка Кортрівська з двома малими дітьми. 18-го м. м. Кортрівська, покинена мужем, пішла до бюр Суспільної Опіки по підмогу, а дітей залишила у мешканні самих. Діти бавилися коло залізної печі. Наraз випав вуглик з печі й спричинив вогонь у мешканні. У димі вдушилися обоє дітей. Підчас ратункової акції видобули зо згарищ тільки зітлілі тіла дітей.

УТІК КРІЗЬ ВІКНО З ЛІЧНИЦІ.

З клініки очей утік 19-го м. м. нічцю 24-літній пацієнт Іван Шкраба, зарібник зпід Радехова; він збожеволів і вискочив у біллю крізь вікно.

РИБНА ЛІЧНИЦЯ.

Дуже часто риби хворіють на ріжні недуги, здебільша на нирки, кишки, жолудок і вершки. Ті, що живуть на вільних водах, часто гинуть без рятунку. Над тією справою призадумався недавно д-р Попе в Лондоні й заснував рибячу лічницю. Лікують риби в штучних басенах і ставах. Уладжують зразу малі водні збірники, де сепарують недужі риби. До води всипують ріжні медичні складники, що радикально поборюють недуги. Іноді переводять навіть операції. Примінюють також відповідне відживлювання, застрики, тощо.

КОНФЕРЕНЦІЯ РИМО-КАТОЛИЦЬКИХ ДЕКАНАТІВ У ЛЬВОВІ.

У днях 13. і 14 м. м. відбулась у Львові під проводом архиепископа д-ра Б. Твардовського конференція римо-кат. деканатів. З реферату єпископа Базяка ясно, що 1901 року було в львівській римо-кат. архидієцезії 756,000 вірних, а тепер є 1,079,000; 1901 р. було 275 римо-кат. парохій, а тепер є 416; 1901-го р. було 24 деканати, а тепер є 28, але ще творять нових 13, отже тепер можна вже числити 41 деканат. Сам Львів буде мати три деканати: середміський, підміський і позаміський.

ГРУДОЧКА ВАРТОСТИ 35 МІЛІОНІВ ДОЛЯРІВ.

Нераз ви вже чули про рад, що його вживають до виликування людей з пістряка. Та всього раду так мало на світі, що з того всього раду, що його видобуто досі, можнаб зробити отаку грудочку, що була б 2 цалі довга, 2 цалі широка та 2 цалі висока. Значить, у кулак можнаб її сховати. Та колиб ви мали в кулаці таку грудочку раду, то моглиб сказати: „От цілий банк ношу в кулаці"... Бож така грудочка раду вартує 35 міліонів долярів.

КРІВАВІ ПОРАХУНКИ.

У Текучій, повіт Коломия, 42-літній Василь Гнатюк замордував сокирою свою матір, 62-літню Марію Гнатюк. Причиною вбивства були родинні непорозуміння. Убивника арештували. — У Річці, повіт Косів, хтось стрілив шротом до Михайла Сенчука та поклав його трупом на місці. Сеньчук дістав кільканадцять кульок шроту у праві груди і в голову. Тло вбивства невідоме.

КАНАДА ВИРОБИЛА УНЦІЮ РАДУ.

За три минулі роки фабрика в Порт Говп в Онтеріо виробила одну унцію, тобто одну 16-ту частину фунта, раду, що вартує 850 тисяч долярів.

ПЯНИЦЯ НЕ ЗМОЖЕ ЖЕНИТИСЬ.

У Данії ухвалили поправку до подружнього закону, згідно з якою затяжний алькоголізм становить перешкоду до заключення подружжя.

РОЗУМ МАШИНИ.

Як усі знаємо, є вже тепер і такі машинки, що самі випродуковують картки по бібліотеках, що рахують. Та чи можна видумати і таку машину, що заступилаб людський розум, що думалаб для людей? На це питання можна відповісти тільки ось як: машина може робити тільки зовсім точно-математичні висновки, тобто в от такий спосіб, як, наприклад обчисляємо величину якоїсь площі в квадратних метрах. Але фільософічних міркувань та висновків не потрапить зробити, бо ми думаємо не на підставі спостережених фактів, але й при помочі того, що можна назвати одідиченим розумом, інстинктово, та силою передбачування.

БАЛЬОНИКИ БАТІ У БЕРЕСТІ.

На полях села Подолісся, берестейського повіту, знайшли три бальоники, приналежні до фабрики взуття „Батя". До бальоників була причіплена карточка, написана по німецьки, такого змісту: „Протекторат поздоровляє Фірера". Як видно, фірма Баті слала привіти до канцлера з нагоди його уродин, але вітер пагнав бальоники аж до Берестя.

ВИСЕЛИЛИ СВЯЩЕНИКА.

Сяніцьке старосто заборонило о. Іванові Тетерці, пароховi села Команча, на Лемківщині, перебувати три роки у прикордонній смузі, тобто у всіх прикордонних повітах, бо — як сказано в старостинському письмі, о. Тетерка „був караний карно-адм. ореченням старости з 7. XII. 1938". Виселення мало відбутися до 24 годин. — Для пояснення слід додати, що о. Тетерка сидів 4 місяці у сідчій вязниці у Сяноці пі замітом вербування членів до „Карпатської Січи" і 18-го березня вийшов як невинуватий на волю. За тиждень побуту під поліційним доглядом на волі о. Тетерку виселили актом староства і він виїхав до Перемишля. Мотив староства оснований на адм. карі (1 зл.), наложеній на о. Тетерку за те, що у прикордонній смузі не мав раз „особистої виказки", що лежала тоді у бюрі староства. Проти виселення о. Тетерки внесено відклик до воєвідства.

ПІДЛОГА З НЕПРОМОКАЛЬНИХ ПЛИТ.

Німці нічого не марнують. Визбирують усякі куски дерева й гиблівки і з них виробляють непромокальні плити для вимощування хати. Підлога з такого матеріялу навіть і трівкіша як із звичайних дощок.

ВБИВАЄ І ПЛЕКАЄ БАКТЕРІЇ.

Той ґаз, що повстає з раду, двочинний: він і сприяє зростові бактерій і вбиває їх. У радовому ґазі знаходиться два роди проміння. Один рід проміння називаємо з грецька бета, а ругий — ґамма. Від радового проміння ґамма бактерії розростаються та розмножуються, а від проміння бета гинуть. Тож радовий ґаз обосічний. Можна його вживати і до вигублювання шкідливих бактерій і до розмножування помічних бактерій.

ЧОМУ БАНКНОТИ МІЦНІ?

Ви вже й самі спостерегли, що паперові гроші зроблені з досить міцного паперу. Найміцніший папір можна виробити з рамієвого полотна. Слабший, коли з такого полотна, що має тільки домішку рамія. З віковічного рамія виробляють папір на гроші, наприклад, у Франції. В Китаю, Ніпоні й Індії мають люди й убрання з рамієвого полотна. А таке убрання може з роду в рід переходити, — дідусь і внукам своїм може передати убрання, в якім сам ходив, як був іще хлопчиком.

АВТОНОМІЯ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ НА ЧЕРЗІ НАРАД

БУДАПЕШТ. — Вибори до парляменту скінчені. Тепер урядово подають, що одною з перших точок нарад нового парляменту буде справа автономії для Карпатської України. Думають, що та справа не потягне за собою роздору, але зате прийде до гострої боротьби, коли парлямент обговорюватиме справу земельної реформи.

ОБСТОЮЄ САМОСТІЙНІСТЬ.

БУДАПЕШТ. — Міністер заграничних справ, Чакі, заявив, що в Німеччині є „невідповідальні елементи", що мішаються у внутрішні справи Мадярщини, але Мадярщина дасть собі з ними раду і охоронить край від чужих впливів. При тому підкреслив, що канцлер Гітлер не має нічого „спільного з тими елементами".

ТЯЖКИЙ ПОРІД.

МОСКВА. — Вячеслав Молотов, совєтський премієр і комісар заграничних справ, знову розчарував Англію, коли заявив, що англьо-французькіе предложення про ненапад не задоволяє Совєти. Молотов далі твердив, що цей проєкт не здержить нападу, якщо не візьме в охорону такі сумежні з Совєтами держави як Латвію, Естонію і Фінляндію, і то в такий самий мірі, як береться в охорону Польщу, Румунію чи Туреччину. Молотов підкреслив, що Совєти ждуть на діла, бо ті слова, з якими до них підходить Англія, вказують, що Англія і Франція не ставляться до союзу цілком серіозно.

ДУМАЮТЬ, ЩО ПІДУТЬ МОСКВІ НАЗУСТРІЧ.

ЛОНДОН. — В Англії не надіялися, що Молотов дасть аж таку відповідь, яка не посуне вперед справи військового зближення Англії, Франції й Росії. Англія випрадує себе між іншим тим, що тоді їй напрошуватися з ґарантією Латвії, Естонії чи Фінляндії, коли ті держави собі такої ґарантії не бажають. Вони вже були під Росією і тепер не хочуть мати з нею нічого спільного і не бажають бачити совєтського жовніра на своїх землях. Та проте уряд певний, що таки знайде спосіб, щоби піти Совєтам далі на уступки і таки заключити з ними союз.

ПРО ЩО В МОСКВІ ЗНАЛИ?

ЛОНДОН. — В часі, коли в Москві Молотов готовився виголошувати промову в справі військового союзу Англії, Франції й СССР, англійський премієр Чеймберлин перебував на відпочинку в сера Френсиса Ліндлія, що був британійським заступником у Петрограді в тому часі, коли був свідком кривавої большевицької революції. Від того часу він усе є завзятим ворогом Совєтів. Тому три роки, коли була мова про війну між Совєтами і Японією, сер Ліндлі заявив, що в такому випадку симпатії Англії не будуть цілком по стороні Совєтів. Тепер пишуть, що Молотов мав і те на приміті, коли відповідав, що Совєти мусять бути обережні.

НА НАЦІСТИЧНИЙ ЛАД.

БРАТИСЛАВА (Словаччина). — Вся молодь мусить належати від 6-го року життя до Молодечих Організацій Глінки і там остатись до 19-го року. Потім автоматично молодь переходитиме до Глінкової Ґвардії, звідки приділяться вибранців до Родобрани — корпусу еліти. Всі ті організації матимуть військовий характер.

„ГАЙЛЬ, СТАЛІН".

ПРАГА. — Так, кажуть, кричали діти в залізничих ваґонах, їдучи з Морави до Зліну. Оклики були звернені проти Німеччини. Ваґон з дітьми й учителями відділено від поїзду і придержано. Таким чином діти перебувають уже три дні в ваґоні, звідки їх не випускають.

ПРОТИ НАДМІРУ КОСМЕТИЧНИХ ВИРОБІВ.

БЕРЛІН. — У Німеччині відчувається брак робітників. Тому націсти зачинають забирати робітників з ріжних підприємств, що виробляють усякі прикраси для жінок, і беруть їх до іншої роботи. При чому кажуть, що ті ріжні прикраси всеодно не є нічим іншим, а тільки „гумбуґом". Також пишуть, що нема потреби продукувати аж 200 ріжних родів смаровил для прикрашування облич. Вистарчить — десять!

ПРХАЛА КРИТИКУЄ.

ВАРШАВА. — Ґен. Прхала, відомий, як пише Польська Аґенція Телеграфічна, зо своєї „пацифікації Підкарпатської Руси", заявив польським газетярам, що останеться в Польщі, а втік з Праги тому, що не міг довше приглядатись до німецької грабункової господарки. Він натаврував зрадниками тих, що віддали край Німеччині. До них зачислив він також і чеського героя-ґенерала Сирового. Аґенція підкреслює, що Прхала говорить дуже добре по польськи.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади нале ать посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

МАДЯРЩИНА ПО СТАРОМУ

Не зважаючи на те, що Мадярщина вже проголосила закінчення окупації Карпатської України й перед широким світом представляє, немовби край вернувся назад до нормального стану, широкий світ не знає про Карпатську Україну ще багато річей, які варта би знати.

Невідома доля багатьох українців, що працювали в Карпатській Україні, головно тих, що ставили активний опір мадярській окупації. Нема ще навіть певности, скільки саме людей упало при нагоді цього державницького грабіжу. Нема й здається не буде, бо не лежить в інтересі мадярської держави це подавати до відома.

Невідома навіть справжня доля головних українських діячів Карпатської України. Навіть про таку виставлену особу, якої перебування ніяк не можна ніде знакрити, як о. Волошин, кружляють лише preріжні чутки, часто зовсім без ніяких фактичних основ. Уже кілька разів мадярські джерела подавали вістку, що о. Волошин вернувся до Ужгороду, під мадярську окупацію, що він дістав від мадярів амнестію, і за кожним разом вістка показувалася неправдивою. Одначе це не перешкаджало повторювати її знову всім тим, чиї інтереси припадкôво сходилися з мадярськими. Немовби напричуд цю вістку постійно повторяють, покликуючися за кожним разом на достовірні джерела, большевицькі аґенції й ґазети, щоби в цей спосіб підтвердити свої закиди фашизму проти уряду о. Волошина й виправдати свою ворожнечу до Карпатської України навіть по геройськім спротиві проти мадярської окупації.

Рівночсно з тим, як мадярська пропаґанда при допомозі созвучних їй інших пропаґанд закриває факти українського спротиву мадярській окупації, а зате розхвалюється поворотом о. Волошина на Мадярщину, вона пускає в хід вічні чутки про надання амнестії всім тим, що противилися її окупації, та про надання широкої автономії загарбаній країні. Не зважаючи на те, що ці чутки пускається в курс уже понад два місяці, досі не відомо про ці справи нічого певного; а як нема нічого певного, то можна зовсім певно зробити висновок, що є лише чутки для замилення заграничної опінії, мадярський уряд не хоче дати ні амнестії ні автономії, себто ні амнестії українцям ні автономії українському народові. Він може дати амнестію найгіршим розбишакам, але не дасть її тим, що ставили спротив мадярській окупації краю. Він може дати ріжні автономії, але певно не дасть можности свобідного розвою українському племені за Карпатами, бо він боїться, що такий свобідний рух з конечности наверне течію цього народу до головного українського русла за Карпатами.

НЕ ТРАТИТИ НАДІЇ!

Повстання „Карпатської України" надзвичайно піднесло на дусі, всю українську націю, всіх українців, в котрих би частях світа вони й не жили.

З ріжних кінців світу посипалися заяви солідарности та і грошеві датки.

Однакож — що було легке до зрозуміння — головна, переважна маса української нації там — по обох боках Дніпра-Славутиці мовчала — бо і мусіла мовчати. Однакож — чи можемо хочби й на хвилю припустити, щоби та маса більше як 35 міліонів людей відносилася байдуже до того віддавна, від соток літ тяжко „пораненого брата", який числить всього трохи більше від пів міліона, а зорґанізував з майже нічого власну державу, не зважаючи на тисячні перешкоди?

Адже над Дніпром не всі ще бувші члени української армії з років 1917—1921 — не всі члени повстанських куренів зістали виморДовані московською Чекою Адже живуть іще там свідки великих і геройських подвигів у боротьбі за волю, за власну українську державність. Живе там сильна національна традиція, а в сотках тисяч поширений „Кобзар" батька Тараса, а глупі, рабські пояснення з московського пера — не годні замазати крівавих, величніх слів Народнього Пророка!

Вістки про „Карпатську Україну" доходили тамтуди, над Дніпро навіть і через большевицьку пресу, яка чейже не могла промовчати того факту а потім і пізніших траґічних подій. Навіть і „сам" Сталін причинився до пропаґанди, до популяризації справи „Карпатської України" — називаючи її „комахою" чи чимсь подібним.

Але маса наддніпрянського народу відчувала дуже добре велике значіння цеї невеликої „комахи" бо та „комаха" преставляла величну ідею **української державної самостійности.** Вона власне ще закріплювала в тій масі віру в остаточну побіду тої ідеї, та убивала відразу всі сумніви, які могли повставати в наддніпрянсько - українських душах супроти тої дикої, могучої сили, яка над їх головами нависла.

І колиб була лише змога, чи не наспіли би знад Дніпра сотки тисяч добровольців на допомогу тому „пораненому братові" — який так відважно і майже без зброї в руках кинувся до оборони рідної землі проти підлих „братржів" та проти мадярських вандалів?!

Та гарний закарпатський сон розвіявся перед брутальною ворожою перемогою і будьмо певні, що так, як в Галичині — по закарпатськім погромі — тисячі людей ночами не спали і полилися цілі струї сліз з причини всенароднього (так!) нещастя — то таксамо було і у великоукраїнських містах, на безмежних степах і у поетичних, тихих балках.

Однакож поволі і зболілі серця успокоюються, а збентежені мозки приходять до опамятання. Легко і легкодушно а що найсумніше — з клясового еґоїзму (нагадаймо лише переважне число козацької старшини за Мазепи!) втратилося колись свободу — але не так легко приходиться її тепер наново здобути.

Тай скажім собі правду в очі: чи так багато було проб ту свободу (зокрема по остаточнім знищенні Запорозької Січи (в 1775 році) наново позискати? Чи багато було українських повстань, бунтів, революцій?

Чи може ту більше відрухову „козаччину" з 1854 р. можемо зачислити до повстань во імя української державности?

Так! Багато українських синів і дочок гинуло то на шибеницях то у московській каторзі, але все це були жертви „общого дела" а не свідомої боротьби за визволення свого, українського народу з московської неволі.

Навіть іще в 1917—1918 роках „общоє дело" нераз заважувало в душах тих діячів, котрих сам розвій історичних подій висунув був на чоло державницького українського руху. А попередні — цілі десятиліття проходили на базіканнях, бо мало було таких, щоб несли в простий народ „Кобзаря" — дарма — чи празького, чи женевського чи хочби і петербурзького (обрізаного) видання. Бо якби так було, то тоді не прийшло би було підчас революції до заявлювання цілих полків „нейтральними" в часі, коли ворог - москаль стояв уже перед брамами міста.

Га! Прийшла потім велика, заслужена, крівава кара — але вона доперва розбудила правдиву жагу за волею і палку жадобу пімсти, які лежать в душах і умах тих 35 міліонів людей — хочби і по відкиненні одного міліона на рахунок здеморалізованих „общим делом" в новій обгортці.

Однакож крівава оборонна боротьба малої „Карпатської України" — і її траґічне заломання мусіли і ту жагу і ту жадобу у Великій Україні лише скріпити. Вони ждуть лише слушного дня, щоби вибухнути великим, усе захоплюючим полумям. А нагода може навіть дуже скоро трапиться.

Вернім однак до нашої нещасної „Карпатської України". І тут я наведу слова одного з дописувачів „Українських Вістей", написані в березні цього року, однак іще перед катастрофою. — Ось, що він пише:

„Карпатську Україну" знаю, бо колись перейшов її здовж і поперек. Тепер після кількох літ знову пощастило мені станути на тій уже свобідній (тепер вже знову ні! — К. О.) землі. І ось моє нестерте враження". **Вороття до старого стану нема!** Які сили не ділялиб, не намагалися діяти і впливати — то справа переродження тієї вітки українського народу уже вирішена. Не бійтеся ніякої аґітації і не вірте брехливим і тенденційним вісткам про якісь „русінські" виступи і т. п. Те, що я тепер побачив — мене просто ошоломило. Я не пізнав людей. Щось сталося з народом, щось, що трудно собі пояснити. Села, які ще недавно були бастіоном московофільства, сьогодні перемінились. Їх мешканці — це свідомі громадяни української держави. І то не під примусом. і не під терором! Бувші москвофіли спонтанно голосяться до українства!"

Ось так було ще кілька днів перед погромом. Чиж тепер ті люди, що бачать мадярські звірства і те, як москвофіли з кругів Фенцика машерують разом з гонведами під мадярським прапором і нищать усе, що українські провідники, доброго зробили, — викинути з душі ту любов, яка розгоріла у ній під впливом української, будуючої праці?

Ні! Це виключене. Ще знайдуться нові безхарактерники і зрадники. Це річ цілком зрозуміла, але Закарпатська Україна полишиться вже на все свідомою українською землею. А в рішальну хвилину поставить вона нових борців за волю і соборність.

Клим Обух.

ХТО ВІДПОВІДАЛЬНИЙ?

І анґлійський премієр Чеймберлин, і Мусоліні, і Гітлер у численних своїх виступах і промовах, розрахованих на цілком зрозумілу увагу цілого світу, погодилися цілковито в одному дуже важливому пункті: Европа, а з нею і цілий світ, знаходиться в непевному стані між миром і війною. Війни ніби ще й нема, але й миром назвати цей стан інтернаціонального напруження досить трудно. Кажучи словами фізики, світ знаходиться тепер в стані несталої рівноваги, — досить одного необережного руху, щоб цю рівновагу цілковио порушити і кинути світ у катастрофу війни.

Останні тижні приносять нам незвичайно повчальні приклади тієї політичної еквілібристики, що її вживають відповідальнні діячі великих держав, щоб тільки не на них спала вина за порушення цієї несталої рівноваги. І Анґлія з Францією з одного боку, і Італія з Німечиною з другого боку, продовжуючи в гарячковому темпі готуватися до війни, витрачаючи на ці воєнні поготівля божевільні гроші, що виміряються низками біліонів лір, франків і стерлінґів, невстанно продовжують запевняти світ — через часописи, радіо і особисті виступи найповажніших осіб — про абсолютне бажання уникнути війни і розвязати всілякі непорозуміння шляхом мирових переговорів. Та бачимо, що так звані держави „мирового забезпечення", себто Анґлія і Франція, намагаються всіми силами утворити навкруги тоталітарних держав „оборонне коло" взаємно забезпечених держав, хоч твердять, що „нікому не загрожують і нікому ніякого зла не бажають". Знову тоталітарні держави, в свою чергу, не жалують заходів, щоб виказати, що, не вважаючи на їх непереможну силу 150 міліонів душ, обєднаних однією волею, вони всеж не хотять війни, але прагнуть „справедливого" миру.

Вся справа полягає тільки в тій маленькій ріжниці поглядів, що те, що їм ввижається „справедливим миром", — іншим державам, а власне тим, що до них звертаються, оті претенсії видаються насильством.

Але поза державами, безпосередньо зацікавленими, існує ще й світ держав і людей, зацікавлених тільки в одному; щоб їм дали спокій, щоб їм дали можливість спокійно жити і працювати. Цим людям і державам нема ніякого діла ані до Данціґа, ані до Тунісу, ані навіть до того, хто буде новим геґемоном Европи... Таких — більшість. Їхнє одне бажання — спокій і мир. Справжній мир. Справедливий чи несправедливий, їм до того рішуче нема ніякого діла, — аби мир.

І коли нам приходиться тепер бути свідками отієї незвичайної еквілібристики, отого справжнього ходіння по колоді, що його проробляють перед нашими здивованими очима всілякі сильні цього світу, — то треба зрозуміти, що всю цю еквілібристику призначено саме для отієї спрагненої миру і спокою людности, — треба переконати її, що в випадку порушення рівноваги і вибуху війни вина має спасти мовлячи, не на мене, а на отого другого. Він — винний! Я зробив усе, що тільки було в моїй силі, щоб справу розвязати миром, бо яж таки добре розумію, що значить війна в наших часах, і мені булоб дуже неприємно порушити вашу приємну сієсту, — але... саме ота нахаба не має жадного вирозуміння до інших, вона тільки й думає, що про свої власні інтереси, та і про ті вова думає по дурному, а про те, що вона й вас своїм божевіллям потурбує, це їй цілковито байдуже, — але вона має понести за те свою відповідальність...

Питання відповідальности, встановлення вини в сучасних інтернаціональних відносинах відограє велиезну ролю: досить пригадати собі, що Німеччина втратила всі свої кольонії, внаслідок власне такого обвинувачення.

Нам, українцям, треба звернути особливу увагу на цю еквілібристику, що їй віддаються, мабуть з люттю в серці, керманичі великих держав, бо наші вороги не жалують обвинувачень, розкидуваних широко на нашу адресу: українці — терористи, українці не визнають ніякої державної влади, це анархісти, що вимагають довгого й суворого виховання поліційної влади; це — вічна загроза мирному співжиттю громадян, і держава мусить подбати, — хочаб і ціною великих репресій, — хочаб і ціною порушення всіляких меншинних прав, хочаб і ціною порушення всіляких людських прав, щоб наставити їх на путь закону і спокою...

В нашій закордонній пропаґанді ми мусимо стверджувати на кожному кроці, що українці не „нападають" (як твердять поляки і іже з ними!), але тільки боронять свої національні права і своє родинне життя.

Добрий зразок такого розуміння справи подає новозановане Українське Бюро в Вашинґтоні, яке пише цілком справедливо в свойому анґлійському бюлетені з 24 квітня (ч. 2):

— „Українці **пробували** осягнути мирне порозуміння з поляками. Вони **завжди робили зусилля,** щоб розвязати хню проблему з Польщею по приятельському, але їх зусилля не мали досі жадного успіху. Останню їх петицію, представлену в польському соймі кілька місяців тому, про надання автономії українському народові в Польщі, — автономії, що Польща була зобовязалася надати згідно з Пактом Конференції Послів 15. березня 1923 р, — відкинено. І тому, **тільки на Польщу спадає відповідальність за неспокій** у східній Галичині, Волині і Поліссі..."

Евген Онацький, Рим.

Микола Костомарів.

Микола Костомарів.

КУДЕЯР

ІСТОРИЧНА ХРОНІКА
В ТРЬОХ ЧАСТИНАХ.
Частина третя.

(92)

IV.

Відступник.

У хана Девлет-Ґірея в Бакчисараю велике свято. Його спаситель, Кудеяр, котрого він відпустив від себе з лихим прочуттям, знов при нім у його двірці, сидить за його столом разом з найпершими вельможами і розказує про свої чудні вандрівки.

Розповівши все, що з ним було після виїзду з Криму і дійшовши до фатальної пригоди з його розбишацькою шайкою коло озера, Кудеяр продовжав:

— Перепливши озеро, я опинився в лісі, а там уже була поставлена проти мені засідка: тількиб я побіг, а мене би зловили. Я побачив близько берега дуба з дуплом; вліз у дупло і сиджу: чую по лісі шум, гомін, крик, мене шукають і багато їх. Сидів би я подальше в лісі, мене би знайшли, а то я сидів над самим берегом і нікому в голову не приходило шукати мене так близько. Сиджу я день, другий, третій, в мене був у кишені кусень хліба, я зів, а більше не було, голод став мене мучити. В ночі трапилась буря; пітьма така, що хоч око вибери; виліз я з дупла і пішов по лісі, пройшов з чотири верстви: сил нема, ноги підкошені голодом, я ляг під деревом, а тут свитає; нараз біжить заяць; я пустив за ним стрілу і вбив, кремінь і губка були зо мною, та я боявся вогонь розкладати, щоб не вздріли, обтер зайця, тай так сирого і зів, покріпився і дальше пішов. Бачу, ліс кінчиться, ген видко знов ліс; перейшов я поле і ввійшов у той ліс великий; я пішов по лісі; день іду, другий, дальше йду і чую тупіт коней, голоси людські. Я зміркував, що мене шукають, та в хащі, а там вовча нора, а з нори вискочила на мене вовчиця; я хватив її за горло і задушив, вліз у яму і вовчат повбивав і викинув. А погоня за мною була, тільки їхали, куди можна було проїхати, а нори не запримітили. Просидів я там день, не ївши; потім, гадаючи, що погоня минула, виліз на світ, та йшов, та йшов; по дорозі бив дичину та їв, тільки вже не сиру, а печену. Так пройшов я до міста Данкова, на ріку Дон і вступив близько того міста до одного села, що лежить над самим Доном; зайшов я на обійстя, була нічна пора, господарі сплять, я двері виломив, ввівшов до хати і кажу: давайте зїсти що і коня, я вас грабити не буду, гроші заплачу, а гроші при мені були в чересі, як я кинувся в озеро. Ті догадалися в чім діло, дали мені мішок круп, сира, солонини та казанчик на дорогу і коня вивели осідланого. Я їм заплатив і кажу: „коли ви кому виявите, що я у вас був і за мною погоня буде з вашої вини, то і ви пропадете, і ваше село з вогнем піде". Сів я на коня, переплив Дон і проїхав, пробираючись лісами та минаючи оселі. Не стрічав нікого, тільки звірини багато та птахів, а в ночі бувало, як станеш на нічліг, то і боїшся заснути, щоб звір коня не задер, а то часом і тебе лапою не зачепив. І вибрався я на Муравський шлях. Тут зо мною зустрілася станиця людей дванацять. Я собі їду, а отаман до мене: що ти за чоловік? — Я йому кажу: я їду за своїм ділом, а ти їдь за своїм. — О, ні, чекай — крикнув отаман, — у нас царський приказ ловити злодіїв; видиш, намножилося їх багато, а передовсім казано ловити розбишаку Кудеяра, а опис його, який він з лиця, нам прислано; а ти, брате, мені здається, щось подобаєш на нього. — Ну, кажу їм, шукайте його, а я поїду своєю дорогою. Здорові були. — Тут на мене як кинуться два, беруться до коня, а я їм одному, другому, як дав кулаком, і попадали; я від них, а отаман як скрикне: „ей, держіть його, — то Кудеяр!" Я бачу, вони всі на мене, коли не вспіють зловити, то застрілять. Скочив з коня, та в ліс. Вони стали зіскакувати з коней, та за мною. Я трьох з них положив і біжу дальше. А тут глибокий яр, я з розгону в той яр; колиб не придержувався дерев, то й голову зломив би, бо яр був дуже спадистий. Вони поважились за мною, в яр кинулися, бігають, кричать, глядять приступу до яру, а я тим яром біжу, біжу; побачив скрут у другий яр, туди кинувсь, а потім виліз та пішов лісом, та знов у другий яр спустивсь і так усе блукав, сподіваючись, що вони на мене нападуть. Одначе на мене вже не нападали, видко згубили мій слід; і йшов я дрімучим лісом і дійшов до ріки: риби там тьма-тьмуща, наловив риби, зварив і попоїв, а потім переплив ріку у всій одежі, як був, і пішов дальше. Йду, сам не знаю куди. Все ліс дрімучий. І так я йшов від ріки три дні, аж попав на стежку: виддко було, десь оселя є. Зустріло мене вісім людей, всі обвішані вбитою дичиною. „Ти збіглець, — кажуть, то йди до нас, у нас таким місце". — „Так, — кажу їм, я збіглець". — „Ти — кажуть — втомився, сідай на коня". Один, що був тонший, посадив мене за собою. — „Ми — кажуть — з нашої оселі на лови їздили".

Під вечір ми приїхали на ріку Оскол; там стоїть містечко. Збігці поселилися, розгосподарились, зажили, худоби наплекали, хліб сіють, хати собі побудували гарні, — кажуть вони до мене — в нас дуже добре! Най пристануть до нас люди, місця для всіх вистане, ми тоді церкву собі поставимо. А я думаю собі: ні, братчики, не мені доля жити з вами! Я не сказав їм, хто я такий, а сказав, що я збіглець, боярський син, іду на Дон, хочу до козаків пристати. А вони кажуть: турецькі люди пішли війною на Дон. „Ви — кажу — звідки знаєте, живучи тут, про турецьких людей?" „Станичники — кажуть — говорили". — „А хіба — питаю — до вас станичники їздять?" — „Їздять, — кажуть — „по двох приїздять торгувати з нами; вони нам купованого дечого привезуть, а від нас поживу забирають. А більше людей до себе не пускаємо".

(Дальше буде).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

WILKES-BARRE, PA. St. John the Baptist Society, Br. 223., will hold a half-wearly meeting at St. Peter & Paul Ukrainian Church, 637 N. River St., W.-B., Pa., after Mass. Mr. John Melnyk, the Fin. Sec., urges that all members make the monthly dues payments as soon as possible. Mr. John Choly, Pres., urged that all members attend this meeting because important matter will be discussed at it. — John Hrencicin, Rec. Sec.

Услужний.

— Чи не міг би ти, приятелю, мені прислужитися?

— Дуже радо.

— Так, будь ласка, напиши за мене на машинці цей лист, а я скочу трохи зїсти.

— На жаль, на машинці писати не вмію, але за тебе вже потраплю зїсти.

З ДНЯ

ПОГЛЯНЬМО ТРОШКИ ВЗАД.

Перед нами стаття бувшого амбасадора червоної Еспанії до Франції, Луїса Аракістена, поміщена в Ню Йорк Таймсі з 21 травня ц. р.

У тій статті цей еспанський амбасадор без обиняків обвинувачує Сталіна, що своїми інтригами в републиканській Еспанії довів її до упадку. Через ті інтриги републиканська Еспанія попала вцілості в руки комуністів. Премієр Негрін був сліпим знаряддям Сталіна. Дослівно він пише:

„Три підсекретаріяти, війни, маринарки і летунства, були в руках комуністів, що були правдивими панами армії. Д-р Негрін не зносив біля себе нікого, крім мізерних людей. Одного разу, коли Хуліо Альварез дель Вайо знов став міністром закордонних справ, президент Азаня, котрий мав малу думку про д-ра Негріна, запитався його, чому він назначив дель Вая? Д-р Негрін відповів: „Тому, що я не міг знайти дурнішого від нього". В той спосіб провадилась війна в републиканській Еспанії!"

НА СЛУЖБІ ЧУЖОГО КРАЮ.

Описуючи силу комуністів, Аракістен говорить: „Ціла преса була в руках уряду, а це те саме, що в руках комуністів; або була контрольована цензурою, що була теж комуністичною. Ми мали ґазету в Мадриді, Клярідад, заложену мною: її вивласнено на пропозицію комуністів. Ми мали іншу у Валенсії: її захопив міністер внутрішніх справ, соціяліст Зугазаґойтія. Найважніші міністерства, з воєнної точки погляду, були опановані комуністами... В підсекретаріяті пропаґанди більше як 90% функціонарів, яких усіх було коло 500, що вбільшості заховались там перед службою на фронті, були комуністи. Пропаґанда, яку вони висилали за границю, співала тільки похвали д-рові Неґрінові, панові Альварезові дель Вайові та комуністам. Начальником шифрового бюра був комуніст, отже секретні звідомлення републики, одержувані зза границі, діставала скорше російська амбасада, ніж еспанський уряд. Комунізм був державою в державі, на службі — що найважніше — чужого краю".

ЯК СОВЕТИ ЗДОБУВАЛИ СИЛУ.

Попередній премієр Лярґо Кабалєро, говорить Аракістен, був твердим чоловіком і не хотів бути забавкою Сталіна. Отож Сталін рішив його усунути і наставити д-р Неґріна. А натискав він на валенсійський уряд тим, що спинював доставу амуніції і зброї.

„Щоб Совети посилали нам воєнні матеріяли", пише він, „треба було усувати тих людей, проти яких виступали комуністи. Дійсно, в останніх місяцях уряду Лярґа Кабалєра засоби приходили в малій скількості і в поганім стані. Як тільки зорґанізовано кабінет д-ра Неґріна, Росія почала знов реґулярно посилати свої посилки".

„Та фактично", пише він далі, „Совети ніколи не посилали подостатком своїх матеріялів. Чому?"

ЦЕ ЗАГАДКА.

На це він відповідає здогадом: „Одна гіпотеза, коли би показалась правильною, потвердилаб підозріння, яке ми, еспанці, мали вже віддавна, від 1937 року, що Йосиф Сталін не хотів, щоб ми виграли війну, бо це дуже розсердилоб канцлера Гітлера. Ані не хотів він, щоб ми програли заскоро. Бо як тільки еспанський конфлікт був би зліквідований, то пан Гітлер мав би більше свободи рухів у своїй аґресивній політиці на сході Европи, а навіть проти самого Советського Союзу. Пан Сталін просто хотів продовжати нашу війну в неозначений час, щоб затруднювати чимсь Мусолінія і Гітлера і змусити останнього вкінці прийти до порозуміння з ССР. В еспанській війні він бачив лише стратеґічне маневрування".

ЮДИНА ПОМІЧ СТАЛІНА.

Ось так виглядав цей „валенсійський уряд" і так виглядали советські інтриґи в Еспанії. Комуністи захопили цілу владу. Захопивши, не дбали навіть про заведення там настало комуністичного устрою, тільки в злочинний спосіб використовували кріваву різню для московських цілей, щоб займати війною увагу Мусолінія і Гітлера й не допустити до звернення їх очей на Совети.

Ми писали від самого початку, що валенсійський уряд є комуністичний і що знаходиться під впливами Москви. Писали теж, що на шкурі еспанського народу червона Москва вирівнює свої особисті порахунки. Та як за це лаяли нас наші „оборонці демократії"! Як вони обстоювали за валенсійським урядом, називаючи його „демократичним"! Чи матимуть вони тепер настільки характерности, щоби признатись до помилки?

УКРАЇНСЬКА УЧАСТЬ У СВІТОВІЙ ВИСТАВІ

(Звіт Д. Галичина, предсідника Укр. Амер. Виставового Товариства, зложений на загальних зборах цього Товариства, що відбулися в Ню Йорку 26. травня 1939 р.)

У липні минулого року відбулись останні загальні збори членів Українсько - Американського Виставового Товариства. Кажу, загальні збори членів Виставового Товариства, бо коли мова про збори виконного комітету Виставового Товариства, то таких зборів від липня до сьогодні відбулося кільканацять. Упродовж кількох місяців виконний комітет відбував наради майже кожного тижня. Такі наради відбувались у справі виступу хору на Українськім Дні на Світовій Виставі, в справі підписання умови з хором щодо його видатків, у справі підготування танкового виступу, і видатків, получених з таким виступом, у справі вистави народнього мистецтва, в справі винаймлення місця для вистави мистецтва, в справі приміщення вистави народнього мистецтва в Ческім Павільоні, коли ще існувала Карпатська Україна, в справі видання окремої памяткової книги з приводу нашої участи в Світовій Виставі та взагалі в усіх тих справах, що мали на ціли підготовити як слід програму Українського Дня. Тут я вичислив тільки кілька точок, щодо яких треба було скликати збори виконного комітету. А коли взяти під увагу, що нераз заходила потреба скликати кілька разів збори для вирішення тільки одної справи, то покажеться, що виконний комітет відбував свої наради дуже часто. Усі ті справи, над якими треба було радити, були того роду, що виконний комітет міг самий їх вирішити, а тому й не скликувано загальних зборів усіх членів Виставового Товариства.

Я згадав тут тільки кількома словами про ті справи, які вирішував виконний комітет. Тепер я обговорю докладніше кожну точку зокрема. Отже на останніх загальних зборах Виставового Товариства в липні минулого року було порішено, що зогляду на малу жертвенність на ціль нашої участи в Світовій Виставі треба залишити думку будови павільону, а підготовляти таку участь, яка буде можлива відповідно до зібраних грошей. Це й робив виконний комітет. У першій мірі ми вели пропаґанду в справі збіркової акції, поміщуючи в часописах низку статтей, комунікатів, закликів, оголошень і висилаючи збіркові листи та книжечки до поодиноких громадян і ріжних товариств. У тому самому часі ми вели працю у підготуванні нашої участи в Українськім Дні на Світовій Виставі, що має відбутися 18. червня 1939 р.

Для цеї участи зорґанізовано хор під проводом професора О. Кошиця. З тим хором виконний комітет підписав умову, згідно з якою Виставове Товариство зобовязалось виплачувати на видатки подорожі хористів на ґенеральні проби і за працю диригента 40 відсотків з усіх зібраних грошей на ціль нашої участи в Світовій Виставі. Цеї умови ми держимося та виплачуємо умовлену квоту на видатки хору й диригента.

У Ню Йорку й околицях Ню Йорку зорґанізовано клюби танцюристів, яких підготовляє п. Кість. Крім цього заанґажовано ще п. Лаврика, який помагає п. Кістеві в підготові танцюристів. Виставове Товариство виплачує п. Кістеві по $15 тижнево за його працю. Таксамо п. Лаврик дістає відповідну винагороду.

Виставове Товариство заанґажувало на соліста славного оперового співака, п. Михайла Голинського.

У справі вистави народнього мистецтва ми були поробили всі потрібні заходи з ческим консулем у Ню Йорку. Я переговорював цю справу кілька разів з ческим консулятом і виєднав був повну згоду на те, щоб українці були заступлені зо своєю виставою в ческім повільоні. Виконний комітет робив це в порозумінні з урядом Карпатської України. Ми мали дістати також від уряду Карпатської України потрібні річи для вистави. Та з тих наших старань нічого не вийшло, бо Карпатська Україна знайшлася під окупацією Мадярщини, а тоді виконний комітет мусів залишити дальші переговори з чехами.

Опісля ми довідувались, чи не можнаб винаняти якесь бодай маленьке приміщення для вистави народнього мистецтва, і переконалися, що це неможливе, бо Виставове Товариство не розпоряджає потрібними на те фондами. Всіх грошей на всі видатки нашого виступу зібрано досі коло $4,500, а дуже мале приміщення для вистави, яке ми хотіли винаняти, коштувалоб $6,000.

Щоб оставити якусь тривалу памятку про цей Український День на Світовій Виставі, виконний комітет був порішив видати окрему памяткову книгу. У цій книзі мали бути поміщені анґлійською мовою відповідні статті про Україну, її культуру, штуку, мистецтво, про досягнення української іміґрації на ріжних ділянках розвою, а крім того мали там бути поміщені також оголошення. Поодинокі особи були вже перебрали на себе виготовлення праць на призначені теми для цеї книги, а таксамо зібрано вже оголошення на кількасот долярів. Вже навіть замовлено й видрукувано окладинки для цеї книги з прекрасним артистичним малюнком і написом „Юкрейніен Дей". Та опісля зайшли щодо Українського Дня такі зміни, які змусили нас залишити видання цеї книги. Очевидно, гроші, зібрані на оголошення, треба буде звернути тим громадянам чи фірмам, що дали ці оголощення.

А тепер приходжу власне до обговорення згаданої зміни щодо Українського Дня. Як відомо, Український День має відбутися 18. червня. Коли виконний комітет проголошував цей День, то робив це на підставі відповідної згоди від Корпорації Світової Вистави. Ми були і є у посіданні листів від заряду Світової Вистави, відділу „Спешел Івент", а в тих листах стверджено, що день 18-го червня 1939 року зарезервовано для Українського Дня та що для української програми призначено час від другої до шестої години пополудні.

У лютім цього року заряд відділу „Спешел Івент" прислав листа, запрошуючи нас на наради. На тих нарадах був я і секретар д-р Демидчук. Директор „Спешел Івент" бажав дістати від нас вияснення щодо того, кого заступають і які орґанізації представляють поодинокі члени Виставового Товариства, та яку запоруку ми можемо дати зарядові Світової Вистави щодо належного виведення програми на Українськім Дні, а також щодо того, що на тім Дні ми не будемо вести ніякої політичної пропаґанди. Коли ми представили тому директорові, які центральні установи й орґанізації заступають поодинокі члени Виставового Товариства, то він був вповні вдоволений тим вияснениям, заявляючи, що колиб так Виставове Товариство мало представників тільки від малих місцевих орґанізацій, тоді заряд Світової Вистави не міг би приняти запоруки щодо успішного виведення програми та щодо відповідної масової участи української іміґрації в такім Дні. А що Корпорація Світової Вистави мусить глядіти в першій мірі на бизнесову сторну всяких Днів, то її заряд мусів би добре застановитись, чи давати День такій ґрупі, яка не малаб відповідного попертя великих центральних бенефітових та церковних орґанізацій.

Щодо другої справи, а саме, пропаґанди, то ми заявили, що ціллю програми Українського Дня не є ніяка пропаґанда. Тою програмою ми будемо старатись виказати культурні здобутки молодого, тут родженого українського ам. покоління, виказати красу української пісні, музики, танців.

Ці наші вияснення ми підтвердили опісля окремим листом до заряду Світової Вистави.

З початком квітня виконний комітет отримав листа від заряду відділу „Спешел Івент", повідомляючи нас, що Український День не може відбутись. У листі не було подано ніякої причини для цеї відмови та уневажнення Українського Дня. Тоді виконний комітет передав цю справу п. Пізнакові, адвокатові Виставового Товариства, який вистарався, що українська програма на Світовій Виставі відбудеться 18. червня так, як це було постановлено в початках.

Зазначу тут, що впродовж кількох останніх тижнів п. Пізнак доложив багато часу, праці та старань, щоб виєднати знову нашу участь у Світовій Виставі. Він був постійно в порозумінні з виконним комітетом та робив усе за його згодою. Праця, яку він виконав, не була легка, коли зважити, що всі перешкоди для відбуття Українського Дня походили з боку такого чинника, якого не міг побороти і американський „Дейлі Мірор". Про це повідомиться загал у своїм часі. Тепер тільки зазначимо, що ця справа вже покінчена. Наш виступ на Світовій Виставі запевнений. У день 18. червня українська іміґрація візьме громадну й масову участь у цім виступі.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Про Карпатську Україну через радіо.

Гром. К Лисюк, що вернувся недавно з Карпатської України, де пережив разом із українським населенням цього краю відомі траґічні події, виголосив дня 27. травня через радіо коротку промову, в якій між іншим сказав таке:

„Кілька днів тому я вернувся з Карпатської України. Бачив багато, але передати це все в трьох мінутах важко. Я був свідком боїв з чехами в Хусті. Місяць після того я ще перебував на Словаччині і бачився із збігцями з Карпатської України та міністрами карпатської влади.

„В наступну суботу я буду мати відчит у Карпатській Галі в Ню Йорку. Там ви зможете почути більше про події в Карпатській Україні. Там я зможу більше і ширше все зясувати.

„Я привіз зо собою три фільми, в яких є знято багато картин з життя і подій того часу. Є знятий перший сойм Карпатської України, промови першого президента Волошина, міністрів та послів. Події з 14. березня, будинки знищені боями з чехами. Крім того є фільма, представлена січовиками, дійсними учасниками боїв. Фільма передає лише частину того, що в дійсності було. Але і цього вистарчить, щоб мати поняття про те, що там творилось.

„Одно мушу зазначити, що Січ Карпатської України не знеславила свого імени. Українці Карпатської України показали цілому світові, що український нарід дозрів до державного життя. Він хоче волі, завзято бореться за волю і він її здобуде. Це лиш питання часу.

„Я був свідком, коли 7 січовиків 2 години держались проти трьох повзів і сотні чехів. З моєї келії, де я сидів арештований, забирали січовиків і розстрілювали, а вони йшли з усміхом на смерть і казали: „Слава Україні!" Це були герої. Це велитні українського народу! Честь і слава їм!

„Українці в Америці, що збірали одяги для Карпатської України, зробили тим велику посередню прислугу нашим карпатським січовикам, бо спасли не тільки їх життя, але й дали їм можливість видержувати бій за Хуст. Ті пакунки вжили січовики на забарикадування вікон і дверей в будинку Січи, там, де був бій. А біле шмаття йшло на перевязку ранених. Цей будинок є знятий на фільму. Просто дивним стає, як вони могли видержати там кілька годин бою з чехами і залишитись живими.

„Українці Карпатської України не впали на дусі. Уряд продовжує свою працю на іміґрації. Перший президент Карпатської України, Волошин, зо своїми міністрами працює далі і вірить в остаточну перемогу. Але ми мусимо йому помагати в його тяжкій праці. Ми, українці, на всіх українських емлях, творимо одно національне тіло. Отож держімся разом. Не допускаймо до розбиття і зневіри, а будемо мати українську державу, до якої всі прямуємо.

ЙОНҐСТАВН, О.

Українки на пописі Музичної Школи.

На пописі тутешньої музичної школи „Мюзік Сентер", що відбудеться 9. червня в 8:15 веч. у Стравс-Гіршберґ Авдіторіюм, виступлять між іншими *панна* Ірина й Оля Мусійчук. П-на Оля Мусійчук, „кольоратура-сопрано", що вже від чотирьох літ студіює голос, відспіває низку пісень по італійськи, німецьки, анґлійськи й українськи.

П-на Ірина Мусійчук, котра студіює піяно і теорію та гармонію музики вже 10 літ, відіграє низку піянових композицій. Вона також приграває до сольоспівів панні Ользі Мусійчук.

Ці панночки виступають часто на українських концертах. Вони стараються тепер добиватись музичної карієри.

Громадянин.

Пояснив свою втечу.

— Кудиж ти так біжиш, що навіть не хочеш привитатися зо мною?

— Бо мушу перешкодити бійці.

— А хтож має битися?

— Я і ще один.

Медицина.

Молодий пан Петрушка студіює медицину. Його знайома, пані Х., просить його, щоб записав їй успішний лік проти болю голови.

— Дорога, — відповів Петрушка, — я не можу вам цього зробити, бо я щойно на першому році студій.

— Я це знаю, — відповіла пані Х., — але я думала, що ви починаєте вчитися від голови.

БЕРЛІН — ОСЬМЕ ЧУДО СВІТУ

Велитенська розбудова столиці Німеччини.

Свят-Вечір перебув цього року канцлер Гітлер у товаристві шістьох тисяч будівельних робітників. При цій нагоді виголосив промову, в якій звернувся до робітників з зазивом, що їхнім завданням буде перебудувати Берлін так, щоб міг бути гідною столицею могутньої держави. Плян тієї розбудови, зроблений за вказівками канцлера Гітлера, вже виготовлений, так, що тепер архітекти-фахівці викінчують лиш подробиці.

Велитенське місто мають перетинати дві головні осі. Одна з них ітиме з півночі на південь, а друга зо сходу на захід. Північно-південна вісь матиме довжину 38.5 км., а східньо-західня довжину 50 км. Хрест, який творитимуть ті осі, буде замкнений перстенем 4 величезних вулиць, що матимуть получення з великими окружними автострадами, які окружають Берлін. Іншими словами: з найдальших окраїн міста можна буде дуже скоро дістатись до його центра.

Перебудовані підземні залізниці теж причиняться до скорої сполуки. Таким способом величезні незабудовані ще або рідко забудовані простори довкруги Берліна, й то на далеку віддаль, будуть звязані з центром міста. Цей звязок має причинитися до прискореного мешканевого будівництва, що має виносити 20,000 нових мешкань річно.

Мають теж перебудувати залізничий вузол Берліна. На місце дотеперішніх численних залізничих дворців, мають повстати два величезні дворці — один північний, а другий південний. Перед північним дворцем має повстати величаве штучне озеро 1,200 м. довжини й 500 м. ширини.

Здовж північно-південної оси, що має бути головною комунікаційною артерією Берліну, мають збудувати величаві будівлі, в яких знайдуть приміщення величезні готелі, ресторани та розривкові льокалі. На сьогоднішній Королівській площі мають збудувати величезну будівлю на прилюдні маніфестаційні збори. У тих будівлях має вміститися міліон людей.

У південній частині т. зв. „Тіргартену" має повстати величава будівля міністерства війни, а на схрещенні нової оси з Почдамською вулицею має повстати величезна площа, довкруги якої збудують ріжні державні будинки, що матимуть рівну висоту, а саме 25 метрів.

Виконання оцього велитенського пляну обчислено на 12 літ. Південний дворець мають збудувати до 1945 р., північний — до 1948 року, а цілий плян мають здійснити до 1950 року.

Знаючи німецьку солідарність і витревалість, маємо підставу вірити, що цей велитенський плян розбудови Берліну виконають. Тоді Берлін стане одною з найвеличавіших столиць світу.

ТАРЗАН І ЗАБОРОНЕНЕ МІСТО.

(127)

Коли Тарзан хотів пробитися крізь сторожу сектярів, один із них закричав: „Стій, на імя Чона!" „Чон?" закликав Тарзан. „Чон не живе". „Я є Чон", відповів Чон, виступаючи наперед. А далі він додав: „На твоїм обличчі зчудування. Ти згадав моє імя. Звідки ти про мене знаєш?" „Мені говорив Геркуф", відповів Тарзан. Тепер здивувався Чон.

„Геркуф!" закликав Чон. „Хіба Геркуф жиє?" „Так, жиє", відповів Тарзан і передав коротко історію свого знайомства з Геркуфом. Чон слухав його уважно і накінець запитав: „А де тепер Геркуф?" „Він на шляху до Герата, тоботанського короля. Несе йому матір усіх жемчугів, яку він знайшов у затопленій ґалері на дні озера Ґорус", відповів Тарзан.

Чон заглибився в думки і півголосом говорив: „Коли ґалери королеви Атки заатакували мене, я наложив свій нурковий однострій і скочив у воду. Так я врятувався. Зо мною втекли кілька моїх вірних слуг. Тут ми мешкали багато літ, вичікуючи нагоди, щоби пімстити цей напад і зневагу. Ми присягли пімсту королевій Атці і її жорстоким атарцям".

Ці слова врадували Тарзана і він тихцем уже снував дальший плян своєї роботи. Чон ненавидів Атку і те саме почуття мав Тарзан. Значить, вони повинні разом ділати, а не вигублювати себе окремо. Вони могли разом напасти на Атку, Чон міг осягнути свою пімсту, а Тарзан видобути живими [illegible] і Магру. Плян був сміливий, та треба було ще Чона переконати.